kenniscentrum
phrenos

PHRENOS JAARVERSLAG 2025

Inleiding

In 2025 hebben we ons wederom ingezet om een bijdrage te leveren aan de zo noodzakelijke verbetering van de positie van en zorg voor mensen met ernstige psychische problemen. Dit vanuit een onvoorwaardelijk vertrouwen in de herstelkracht van mensen.

Samen met deelnemende organisaties hebben we in 2025 lerende netwerken verder inhoud en vormgegeven, webinars en congressen georganiseerd, nieuwe trainingen en producten ontwikkeld en middels actieonderzoek of doorbraakprojecten ondersteund bij de verbetering van de zorg in de praktijk. We hebben een promotie gevierd van onze collega Lars de Winter, ons 15-jarig jubileum gevierd tijdens de tweede werkconferentie en weer veel mooie nieuwe projecten en samenwerkingen gestart. In al onze activiteiten hebben we ons ingespannen om ruimte te maken voor ervaringskennis en voor triadisch werken. Passende zorg kan immers niet zonder.

Afgelopen jaar was ook een overgangsjaar. Met de komst van mij als nieuwe directeur, Chris Smissaert als hoofd onderzoek en strategie en Tinka Verweij, als coördinator bedrijfsvoering, hebben we in 2025 stappen gezet om de bedrijfsvoering verder te professionaliseren met het doel om dit weer toekomstbestendig en duurzaam gezond te krijgen. In 2026 zullen we goed moeten kijken welke keuzes er nodig zijn om verdere financiële stabiliteit te verwerven.

Ontwikkelingen in het veld die energie en mogelijkheden geven zijn er gelukkig volop. In 2025 is de academische werkplaats langdurende ggz gestart op verzoek van het ministerie van VWS en belegd bij het Trimbos-instituut. Phrenos heeft een hele mooie rol samen met het Trimbos-instituut in de samenwerking, strategische koers en acquisitieplannen.

Onze zichtbaarheid is afgelopen jaar sterk gegroeid, wat ook maakt dat nieuwe organisaties zich melden om te participeren in ons kennisnetwerk. Er ontstaat ook weer ruimte om met organisaties die al lang aan ons verbonden zijn de banden aan te halen. Veel van de aanvragen die we indienen bij subisidieverstrekkers worden gehonoreerd, wat vertrouwen geeft in de samenwerkingsverbanden en de relevantie en kwaliteit van de projecten.

Ik heb afgelopen jaar veel nieuwe mensen ontmoet die met een enorme bevlogenheid spreken over hun vak, de gewenste veranderingen en ideeën om hieraan bij te dragen. Mijn wens is om komende jaren kennis en initiatieven waar mogelijk aan elkaar te verbinden en samenhang te zoeken in een gedeelde ambitie om de zorg voor mensen, en hun naasten, te verbeteren en ruimte te maken en houden voor herstelprocessen. Komend jaar gebruiken we daarom ook om onze nieuwe meerjarenkoers te bepalen. We danken iedereen die het werk van Phrenos in 2025 heeft mogelijk gemaakt en bouwen graag samen verder.

Barbara Stringer, directeur vanaf 17 maart 2025

Herstelondersteuning en ervaringsdeskundigheid

IN HET KORT

Inzichten van cliënten en naasten spelen een belangrijke rol in het herstelproces, naast professionele en wetenschappelijk kennis. Dit groeiende besef zie je terug in de toename van het aantal trainingen op het gebied van herstelondersteuning van Phrenos. In verschillende activiteiten stond in 2025 de verbreding van het begrip ervaringsdeskundigheid centraal, zoals in de netwerkbijeenkomsten van het Platform Familie Ervaringsdeskundigheid. In de drie online bijeenkomsten van het Lerend Netwerk Herstelondersteuning en Ervaringsdeskundigheid bleek dat aandacht voor verbreding van ervaringskennis ook nieuwe houvast biedt voor de rol en kerntaken van de ervaringsdeskundige.

TRAININGEN HERSTELONDERSTEUNING

In 2025 zijn er trainingen gegeven in Honest Open and Proud (HOP), Wellness Recovery Action Plan (WRAP), Herstellen doe je Zelf en In gesprek over zin (zie overzicht op pag. 14). Met name voor de WRAP-trainingen is een enorme belangstelling, die met de opkomst van zelfregiecentra nog verder is toegenomen. In 2025 zijn diverse trainingsmaterialen vernieuwd. Het volledige trainingsaanbod is te vinden op de website: Phrenos.nl/trainingen

IMPLEMENTATIE ZORGSTANDAARD ERVARINGSDESKUNDIGHEID

Ook het project Implementatie Zorgstandaard en Beroepscompetentieprofiel Ervaringsdeskundigheid stond in het teken van het opnieuw doordenken van de betekenis en doel van inzet op ervaringskennis: de focus op herstel en de afstemming van zorg hierbij. Het slotsymposium van dit tweejarige project op 9 december was met 75 deelnemers goed bezocht. Binnenkort verschijnt de publicatie 'Verdieping van herstelondersteuning door verbreding van ervaringskennis; referentiekader en dialogische werkvormen'. Samen met GGZ Ecademy wordt tevens een elearning Ervaringsdeskundigheid gemaakt.

Dit project wordt uitgevoerd door Phrenos, Trimbos-instituut, Movisie en de Vereniging van Ervaringsdeskundigen, samen met tien instellingen: GGZ Oost-Brabant, HVO Querido, GGz WNB, Iriszorg, Tactus, Verslavingszorg Noord-Nederland en GGZ-Noord-Holland-Noord, Dimence, Reinier van Arkel en GGNet, en gefinancierd door ZonMw.

TRAINING PEER-SUPPORTED OPEN DIALOGUE

Phrenos vindt Peer-supported Open Dialogue (POD) een waardevolle methode omdat deze expliciet ruimte maakt voor ervaringskennis van alle betrokkenen. In 2025 is POD breed onder de aandacht gebracht, en met een mooi aanbod 'vier halen twee betalen' de start van de training in 2026 voorbereid.

Participatie en rehabilitatie

IN HET KORT

In 2025 zijn verschillende vernieuwingen doorgevoerd binnen Individuele Plaatsing en Steun (IPS). De financiering voor IPS en de ondersteuning vanuit het landelijk project Hoofdzaak} Werk zijn opnieuw verlengd tot en met eind 2026. Hierdoor stond 2025 in het teken van regionale en lokale borging van de samenwerking tussen ggz-organisaties, gemeenten, werkcentra en UWV. Daarnaast werkt Phrenos aan verbreding van het thema Participatie en rehabilitatie door aandacht voor zinvolle daginvulling.

AANDACHT VOOR ZINVOLLE DAGINVULLING

Zinvolle daginvulling vormt nog immer een belangrijk en actueel aandachtspunt binnen de zorg voor cliënten met complexe en intensieve ondersteuningsvragen. Dit blijkt ook uit onderzoek uitgevoerd door CCE en Phrenos dat in 2026 gepubliceerd wordt (Stringer e.a., ingediend). Bestaande vormen van daginvulling zijn niet altijd toereikend voor klinische settings en woonvormen in de ggz. Phrenos voert daarom een verkenning uit met relevante partijen (CCE, zorgkantoren, methodiekontwikkelaars) naar een praktijkgericht onderzoek. Hoe kan op basis van bestaande relationele en orthopedagogische modellen en zorgmodel ART, in co-creatie met het veld en onderwijs een programma voor zinvolle en betekenisvolle daginvulling voor de langdurende klinische zorg ontwikkeld worden? Bij verschillende presentaties (Deelnemersraad, Psychosecongres en VenVN-VS jaarcongres 2025) werd verkend in hoeverre aandacht voor dit thema als relevant wordt ervaren. Binnenkort verschijnt een publicatie over handelingsperspectieven voor een zinvolle daginvulling bij ernstig probleemgedrag (auteur: Barbara Stringer) als uitwerking van een eerder gepubliceerd opinieartikel in Tijdschrift voor Psychiatrie.

GRIP OP HOOGCOMPLEXE SITUATIES IN DE GGZ

Samen met Centrum voor Consultatie en Expertise (CCE) voert Phrenos een verdiepend actieonderzoek uit naar hoogcomplexe situaties in de ggz. Het doel: zorg die beter aansluit bij de leefwereld. Met praktijkobservaties en interviews met cliënten, naasten en professionals brachten we scherp in beeld wat écht werkt. Dit resulteerde in een kennissheet die direct toepasbaar is in de praktijk. In het leernetwerk van het project wisselen we kennis en ervaringen uit rond hoogcomplexe situaties. Het leernetwerk groeide uit tot 12 ggz-organisaties, waarvan Dimence, GGz Centraal, Mentrum/Arkin en Lentis de kern vormen. De volgende stappen: het opstellen van een maatschappelijke business case en inzichten uit het gehele project verankeren in de praktijk en landelijk delen.

LANDELIJKE WERKMONITOR EN DASHBOARD

De landelijke werkmonitor geeft inzicht in de inzet en resultaten van bewezen effectieve begeleidingstrajecten naar betaald werk voor mensen met psychische problemen. Phrenos voert de werkmonitor uit in opdracht van het Convenant Sterk door Werk. Met de toenemende vraag naar het breder toepassen van IPS, maakt de werkmonitor de ontwikkelingen in de praktijk inzichtelijk en geeft inhoud voor datagedreven leren. Organisaties die IPS uitvoeren ontvangen via het dashboard een overzicht van hun eigen resultaten. In 2025 is – naast de kwartaalrapportages – het jaarrapport over 2024 gepubliceerd. De landelijke werkmonitor wordt uitgevoerd door meer dan 40 ggz-organisaties.

HANDBOEK 'IPS WERKT!' EN HET IPS CONGRES

Het IPS-handboek uit 2018 is in 2025 geactualiseerd en uitgebreid met de meest recente ontwikkelingen en inzichten rondom IPS. Het vernieuwde handboek 'IPS Werkt!' werd feestelijk gepresenteerd tijdens het IPS-congres op 22 mei 2025, bezocht door meer dan 300 IPS-professionals en betrokken partners. De nieuwste inzichten over IPS werden gedeeld, een afwisselend programma met volop ruimte voor leren, ontmoeting en netwerken.

DOORONTWIKKELING MODELTROUWMETING

Kenniscentrum Phrenos heeft de afgelopen jaren actief ingezet op waarderend reviewen. Omdat modeltrouwmetingen een hoge inspanning vragen van teams en het leereffect afneemt na meerdere metingen, heeft Phrenos een pilot (2025-2026) opgezet waarbij teams onder begeleiding van een reviewer, zelf modeltrouwmetingen uitvoeren. In deze pilot voeren drie ervaren IPS-teams de meting zelf uit. De reviewer blijft verantwoordelijk voor de uiteindelijke scores en verslaglegging. Deze vorm van reviewen geeft meer autonomie en ruimte aan professionals en sluit aan bij een trend om minder in te zetten op verantwoorden en meer op leren leren. De pilot wordt geëvalueerd, en dan bekeken of het breder ingezet kan worden.

REVISIE IPS-OPLEIDING EN VERDIEPENDE IPS-TRAINING

In 2025 is de IPS-opleiding herzien, met een nieuw opleidingsplan en geactualiseerde beroepscompetenties. De leeromgeving is opgenomen in GGZ Ecademy en er is een blended opleiding ontwikkeld, bestaande uit fysieke trainingsdagen in combinatie met online modules. De naam is veranderd in IPS-opleiding (voorheen 'training') en deelnemers kunnen nu accreditatie aanvragen. De vernieuwde IPS-opleiding is in september 2025 van start gegaan.
Omdat er ook behoefte is aan een verdiepende training voor ervaren IPS-professionals, is in november 2025 gestart met de ontwikkeling hiervan. De verdere doorontwikkeling en uitvoering vinden plaats in 2026.

TRAININGEN: IPS-ONDERWIJS EN MET OPEN BLIK

De training Individuele Plaatsing en Steun - Onderwijs is in 2025 gestart en tweemaal uitgevoerd. De training is bedoeld voor IPS-professionals en richt zich op het toepassen van IPS binnen de context van onderwijs.
De training Met Open Blik is ontwikkeld voor IPS-trajectbegeleiders en andere re-integratie-professionals, zoals arbeidsdeskundigen en klantmanagers van UWV en gemeenten. In deze training leren uitvoerende professionals werkzoekenden en werkenden te ondersteunen bij het gebruik van de beslishulp CORAL, die helpt bij de afweging om wel of geen openheid te geven over psychische kwetsbaarheden. In 2025 heeft Phrenos met 16 incompany-trainingen re-integratieprofessionals van gemeenten, UWV en GGZ Noord-Holland Noord getraind met deze training.

DOORONTWIKKELING VOOR ONDERSTEUNING RICHTING BETAALD WERK

Kenniscentrum Phrenos heeft in opdracht van Hoofdzaak Werk in 2025 het project Doorontwikkeling van ondersteuning richting betaald werk (supported employment) samen met het Trimbos-instituut afgerond. Dit project krijgt een vervolg met een onderzoek naar praktijkinterventies.

STEP-UP

In 2025 is daarnaast het STEP-UP-project door NWO gehonoreerd. Dit project heeft als doel de IPS-praktijk te versterken door samen met cliënten, professionals en maatschappelijke partners laagdrempelige en praktijkgerichte tools te ontwikkelen en te implementeren.

INTERNATIONAAL NETWERK

Naast het landelijk leernetwerk is Phrenos actief binnen het internationale IPS-leernetwerk in Europa en de Verenigde Staten. Dit heeft geresulteerd in een leidende rol voor Phrenos in het werkpakket datagedreven leren en kwaliteitswaarborging in het Europese IPS leernetwerk. In 2025 nam Phrenos deel aan zowel de Europese als de Amerikaanse IPS-conferentie.

Goede zorg

IN HET KORT

Wat is er nodig om mensen met ernstige psychische problemen de best mogelijke behandeling, begeleiding en ondersteuning te kunnen bieden? Onder het thema Goede zorg vallen activiteiten van verschillende lerende netwerken en projecten: het netwerk rond autisme (NIPA), vroege psychose (NVP), leefstijl en somatische gezondheid, licht verstandelijke beperking (LVB) en ggz, en netwerkzorg mentaal.

NIPA (NETWERK INNOVATIE & PRODUCTONTWIKKELING AUTISME)

Begin 2025 heeft het NIPA de module 'Zelfinzicht bij autisme' uitgebracht. Deze module is zeer positief ontvangen; de vierde druk wordt begin 2026 verwacht. In deze module ligt de focus op het zelf aan het woord laten van deelnemers en het bieden van praktische handvatten voor de bevordering van zelfinzicht en zelfmanagement. In 2025 is gestart met een meerjarig project voor een NIPA module Zelfinzicht bij autisme voor jongeren. Verder organiseerde het NIPA in 2025 een reeks goed bezochte lunchwebinars met het thema 'Autisme en zelfinzicht', waarin wetenschappelijke en praktische kennis over autisme gedeeld werden. Tot slot is begonnen met de revisie van de veelgebruikte Handreiking Zelfmanagement bij autisme die begin 2026 gratis online beschikbaar komt.

NETWERK VROEGE PSYCHOSE

In 2025 organiseerde het Netwerk Vroege Psychose (NVP) online themabijeenkomsten over leefstijl en somatische gezondheid en psychose in andere culturen. Daarnaast organiseerde ze op 27 juni een goed bezochte werkconferentie onder de titel 'Gewoon Meedoen', met aandacht voor o.a. begeleiding bij financiën, begeleid leren en inzet van virtual reality ten behoeve van mensen met vroege psychosen.

Lisa Westerveld, Tweede Kamerlid GroenLinks-PvdA, deelt de campagne 7 mythen over psychose

Om stigmatisering van mensen met een psychotische kwetsbaarheid te verminderen, organiseerde het NVP op Psychose Awareness Day (24 mei) de publiekscampagne 7 mythen over psychose. De campagne, waarbij mythes en veroordelen ten aanzien van (mensen met) psychosen werden ontkracht, werd gesteund door Anoiksis, Ypsilon, MIND, Akwa GGZ, Gedachten Uitpluizen en Psychosenet. De mythes werden in grote getale gedeeld op LinkedIn (meer dan 3.300 likes) en er werden gratis posters beschikbaar gesteld. Tweede Kamerlid Lisa Westerveld nodigde een aantal jongeren met psychose uit voor een gesprek over de problemen die zij in het dagelijks leven ervaren.
In het najaar werd een gespreksronde georganiseerd waarbij het NVP met vertegenwoordigers van teams in gesprek ging over de ontwikkelingen binnen hun team, cliëntenpopulatie en in

het bredere zorgveld. Er is veel waardering voor de activiteiten van het NVP. Teams maken zich zorgen over het behoud van het specialisme vroege psychosezorg. In 2026 willen we hieraan aandacht besteden door het schrijven van een position paper.

NETWERK LEEFSTIJL EN SOMATISCHE GEZONDHEID

Het Netwerk leefstijl en somatische gezondheid heeft in 2025 inspirerende netwerkbijeenkomsten georganiseerd waar praktijkervaringen, kennis en landelijke ontwikkelingen worden gedeeld. Eind 2024 zijn de Zorgstandaard somatische screening en de Zorgstandaard leefstijl gepubliceerd. Als aanvulling hierop heeft Phrenos een Starterskit somatische screening gepubliceerd met praktische handvatten voor ggz-organisaties. Deze starterskit wordt veel gebruikt en is goed ontvangen. Als vervolg hebben we subsidie gekregen voor het project Borging somatische screening dat in 2025 en 2026 plaatsvindt. Dit bestaat uit deskundigheidsbevordering via intervisies, een webinarreeks, individuele implementatieondersteuning en het ontwikkelen van een kwantitatieve monitor. Tot slot is Phrenos aangesloten bij een landelijk consortium rondom leefstijl, gecoördineerd door GGz Centraal, dat in 2026 verder vorm zal gaan krijgen.

IMPLEMENTATIETOOLKIT PSYCHOSOCIALE ZORG VOOR LICHAAM EN GEEST

Lichamelijke en mentale gezondheid zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. In de somatische gezondheidszorg is echter vaak te weinig kennis over psychosociale problemen, terwijl in de ggz vaak kennis ontbreekt over lichamelijke problemen. Binnen een nieuw project implementatietoolkit psychosociale zorg dat op 1 oktober 2025 in opdracht van het Zorginstituut Nederland is gestart, dichten we deze kloof door de samenwerking te stimuleren, kennis te vergroten en handvatten voor de uitvoering van psychosociale zorg te bieden. Naast de implementatietoolkit maakt Phrenos een handreiking voor borging en evaluatie van psychosociale zorg bij somatische ziektes. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in nauwe samenwerking met verschillende koepelorganisaties en verenigingen uit de geestelijke en somatische gezondheidszorg.

DOORBRAAKPROJECT EN LEREND NETWERK LVB IN DE GGZ

In het Doorbraakproject LVB in de ggz werkten tien klinische en ambulante teams van zes verschillende organisaties (GGNet, Reinier van Arkel, GGz Drenthe, GGz Noord-Holland-Noord, Altrecht en Pro Persona) aan het verbeteren van de screening, diagnostiek, behandeling en begeleiding van cliënten met een lichte verstandelijke beperking. Tijdens een werkconferentie deelden de teams tussentijdse resultaten met elkaar. In het voorjaar volgden vertegenwoordigers van de deelnemende teams een verdiepende scholing op het gebied van de SEO (voor het meten van sociaal-

emotionele ontwikkeling), de ADAPT (voor het meten van adaptieve vaardigheden) en diagnostiek en behandeling. Bij het ervaringscircuit konden deelnemers aan den lijve ervaren hoe het is om een LVB te hebben. De teams ontvingen niet alleen begeleiding op inhoud maar werden ook op procesgebied gecoacht. Periodiek vonden er projectleidersbijeenkomsten en voortgangsgesprekken met de teams plaats.
Ook in de bijeenkomsten van het lerend netwerk LVB in de ggz was aandacht voor verschillende inhoudelijke thema's, zoals de training 'Een positief zelfbeeld', het gebruik van (klinische) signaleringsplannen en onderzoek naar zelfbeschadiging bij mensen met een LVB.

DOORBRAAKPROJECT EN LEREND NETWERK NETWERKZORG MENTAAL

Vanuit de evaluatie van het Doorbraakproject Netwerkpsychiatrie hebben we een digitaal platform www.netwerkzorg-mentaal.nl ontwikkeld met een overzicht van informatie over netwerkzorg binnen de mentale gezondheidszorg. Je vindt hier uitleg over wat netwerkzorg is, een Toolkit netwerkzorg en een overzicht van scholing.
Binnen het sector-overstijgende lerend netwerk Netwerkzorg mentaal zijn nu professionals vanuit 15 zorgorganisaties aangesloten, die zich actief bezighouden met netwerkzorg.
Zij wisselen informatie uit over methoden, vraagstukken rond implementatie en domein-overstijgende samenwerking. Om de vraag te beantwoorden in hoeverre netwerkzorg loont, hebben we in 2025 in samenwerking met het Trimbos-instituut, een maatschappelijke business case netwerkzorg uitgebracht. Deze business case is bedoeld als handvat voor gesprek.

NETWERKINTAKE BIJ ONBEGREPEN GEDRAG

In het project netwerkintake bij onbegrepen gedrag wordt onderzocht hoe de netwerkintake kan worden ingezet om tot betere zorg en ondersteuning te komen voor mensen met onbegrepen gedrag. De uitvoering van het onderzoek vindt plaats in samenwerking met drie Kenniswerkplaatsen Onbegrepen Gedrag: Regio-Utrecht, Gelderland-Zuid en Zaanstreek-Waterland.

NATIONALE PSYCHOSE CONGRES

René van Collem, oud-drummer van Doe Maar op Psychose Congres

Op 14 november 2025 vond in Antropia in Driebergen het jaarlijkse Nationale Psychose Congres (verslag) plaats met als thema 'Doe maar!'. Rode draad in het programma: voor herstel na een psychose helpt de verbinding met anderen, leren door te ervaren en actief bezig zijn. Meer dan 300 zorgprofessionals, onderzoekers, belangenbehartigers en naasten namen deel. Een bruisend programma met veel gevarieerde sessies. In de openingslezing vertelde René van Collem, de bekende oud-drummer van de band Doe Maar over zijn ervaringen met afkicken van drugs en zijn eigen herstelproces waarin verbinding zoeken met anderen cruciaal bleek. Nu werkt hij als familiecounselor.

Domeinoverstijgende samenwerking

IN HET KORT

Verkokering in wetgeving, financiering en beleid staat het effectief helpen van mensen met complexe problemen structureel in de weg. Complexe vraagstukken vragen om domeinoverstijgend en integraal handelen. Organisaties moeten professionals actief ondersteunen om integrale samenwerking duurzaam mogelijk te maken. Phrenos heeft hier met de volgende projecten aan bijgedragen.

TOEKOMSTSCENARIO KIND- EN GEZINGSBESCHERMING

Veel onveiligheid in gezinnen vindt zijn oorsprong in problemen van de betrokken volwassenen, meestal de ouders, zoals psychische klachten, verslaving, armoede of een gebrek aan passende huisvesting. Het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming is ontwikkeld om hulp en bescherming aan kinderen en volwassenen zó te organiseren dat de veiligheid in gezinnen en huishoudens verbetert, betrokkenen zich beter gezien en gehoord voelen en het gebruik van gedwongen maatregelen afneemt. Het Toekomstscenario is ontwikkeld in opdracht van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de ministeries van Justitie en Veiligheid (JenV) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).
Phrenos draagt met twee projecten bij aan dit programma. Phrenos heeft een Kompas ontwikkeld om huishoudens met complexe problematiek beter te ondersteunen. Dit praktische hulpmiddel biedt concrete kennis en handvatten, bijvoorbeeld op het vlak van governance, om organisaties bij het gezamenlijk werken aan gezonde en veilige thuissituaties te ondersteunen. In een podcast licht Christine Kuiper, onderzoeker Phrenos, dit Kompas verder toe. Daarnaast voert Phrenos samen met het Instituut Publieke Waarden (IPW) een actieonderzoek uit dat zich richt op het realiseren van bureaucratische doorbraken bij complexe casussen in vijf regio's. Daarbij wordt uitgegaan van het perspectief van het gezin/huishouden. Wat zeggen gezinnen en huishoudens zelf nodig te hebben en wat als we daarnaar gaan luisteren? De uitkomsten van dit actieonderzoek worden in maart 2026 opgeleverd.

BE-GRIP

BE-grip is het landelijke begeleidings- en evaluatietraject binnen het ZonMw-programma Grip op Onbegrip (2023 tot 2026). Kenniscentrum Phrenos en Erasmus School of Health Policy & Management (ESHPM) leiden dit traject. BE-grip benadert onbegrepen gedrag als een complex vraagstuk zonder eenvoudige oplossing, waarbij gezamenlijk leren helpt om het hanteerbaar te maken. BE-grip ondersteunt daarom het leren en verbeteren tussen netwerken rond onbegrepen gedrag op lokaal, regionaal en landelijk niveau.

In 2025 organiseerde BE-grip een regio-overstijgende reflectiebijeenkomst en workshops over communicatie in complexe omgevingen, preventief werken en mensen die buiten het systeem vallen. Daarnaast bood BE-grip maatwerkbegeleiding aan regio's, met aandacht voor onder meer impact zichtbaar maken, kennisuitwisseling en de inzet van ervaringsdeskundigheid. Op landelijk niveau droeg BE-grip bij aan beleidsontwikkeling via overleggen en kennisdeling met ministeries en kennispartners. Samen met Platform Sociaal Domein ontwikkelde BE-grip een kennispagina over onbegrepen gedrag. Meer informatie over de activiteiten in 2025 is te vinden op de projectenpagina van BE-grip.

REGIOBEELD PSYCHISCHE PROBLEMATIEK (RPP)

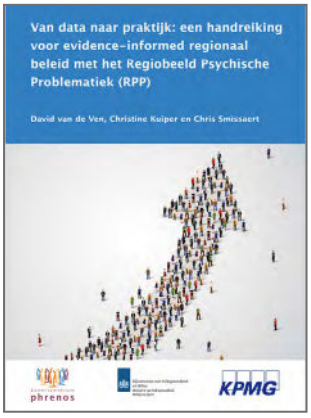

In 2025 is belangrijke voortgang geboekt in de ontwikkeling en het gebruik van het Regiobeeld Psychische Problematiek (RPP). Het RPP ondersteunt de beweging naar een bredere benadering van psychische problematiek, met aandacht voor kwaliteit van leven, persoonlijke behoeften en sociale inclusie. Het instrument biedt beleidsmakers, zorgprofessionals en regiopartners inzicht in landelijke en regionale data over psychische problematiek via een toegankelijk dashboard en een bijbehorende kennispagina.
De oorspronkelijke doelstellingen van het RPP zijn grotendeels gerealiseerd. De Monitor Psychische Problematiek is succesvol geïntegreerd in Regiobeeld.nl, waarmee één centrale plek is ontstaan voor data, kennis en duiding. Daarnaast is actief ingezet op het stimuleren van het gebruik van het RPP in de regio's, onder meer via webinars, workshops, communicatieactiviteiten en de Handreiking van data naar praktijk inclusief een achterliggende verandertheorie: een sociale kijk op psychische problematiek.
De ondersteuning van regio's kende beperkingen door timing en capaciteit, maar leidde in enkele regio's, waaronder Haaglanden, tot concrete toepassingen en adviestrajecten.
In 2025 is de regie over het RPP gefaseerd overgedragen aan het RIVM, dat vanaf 2026 verantwoordelijk is voor beheer en doorontwikkeling in opdracht van het ministerie van VWS.

Zorggerelateerde preventie

IN HET KORT

Hoe voorkomen we dat mensen met ernstige psychische problemen meer klachten ontwikkelen, stagneren of terugvallen in hun herstelproces? Deze vraag staat centraal bij het thema zorggerelateerde preventie. We hebben in 2025 met meerdere cliënten en professionals van de deelnemende organisaties hier meer invulling aan gegeven.

META-ANALYSE BELOOP PSYCHOSE

Bij het project Meta-analyse beloop psychose onderzoeken Phrenos en Amsterdam UMC hoe mensen met een psychotische stoornis zich ontwikkelen op vier hersteldomeinen: maatschappelijk functioneren, symptomen, cognitie en persoonlijk herstel, en de samenhang tussen de verschillende hersteldomeinen. Dit leverde nieuwe inzichten op in de prognose van herstel voor mensen in verschillende fasen van een psychotische stoornis.

In 2025 is dit project afgerond met twee nieuwe wetenschappelijke publicaties, een proefschrift van Lars de Winter en een bijbehorend symposium Herstellen bij een psychose gaat (niet) zo: wat nu? (verslag), op 15 oktober in de Singelkerk in Amsterdam. De promotie en het bijbehorende symposium was met 150 aanwezigen goed bezocht en heeft geleid tot veel nieuwe ideeën voor verdere ontwikkeling van herstelgerichte zorg bij mensen met een psychose. In samenwerking met Akwa GGZ is een werkkaart herstel bij psychose ontwikkeld.

HERSTELGERICHTE WAAKVLAMZORG

Eind 2025 is Kenniscentrum Phrenos, in samenwerking met UMC Utrecht, GGZ inGeest, GGZ Drenthe, GGZ Friesland, Emergis, Hersteltalent en Cavallo Advies, gestart met het project Herstelgerichte waakvlamzorg bij langdurige psychische problematiek. In dit 3-jarige project werken we aan betere herstelondersteunende zorg en domeinoverstijgende samenwerking voor mensen in de langdurige zorg, in het bijzonder met een Wlz-indicatie. Dit hopen we te bewerkstelligen door middel van het bieden van een training dialogisch werken en methodische zelfhulp bij ggz-organisaties in vier regio's. Via actiegericht onderzoek evalueren we de implementatie en stellen deze bij. We werken toe naar een gezamenlijke manier van herstelgericht werken in afstemming met de cliënt en diens naasten, en in samenwerking tussen ggz en sociaal domein. Eindproducten zijn een praktische toolkit, een model voor herstelgerichte waakvlamzorg voor de Wlz en een onderzoeksrapport.

Mensenrechten en destigmatisering

IN HET KORT

Phrenos wil een bijdrage leveren aan een samenleving waarin voor alle mensen dezelfde rechten gelden. Participatie is bovendien een mensenrecht dat wettelijk is vastgelegd in het VN-verdrag over de rechten van mensen met een beperking. Door sociale participatie en inclusie te bevorderen en stigmatisering te bestrijden, dragen we bij aan het persoonlijk en maatschappelijk herstel van mensen met psychische problemen.

ONDERZOEK ONGELIJKE BEHANDELING IN ZUYDERLAND MC

Overhandiging rapport aan bestuur van Zuyderland MC

Op 28 november 2025 heeft het bestuur van Zuyderland Medische Centrum het rapport (On) gelijke behandeling van patiënten met psychische problemen in het Zuyderland MC in ontvangst genomen. Phrenos en Hogeschool Utrecht deden in 2024 en 2025 onderzoek in het ziekenhuis en kwamen tot de conclusie dat stigmatisering en ongelijke behandeling van patiënten met psychische problemen een gelaagd probleem is dat serieuze aandacht verdient op alle niveaus van de organisatie. Naar aanleiding van het rapport heeft het ziekenhuis een aantal gerichte verbetermaatregelen genomen op het gebied van deskundigheidsbevordering, inzet van ervaringsdeskundigen en verbetering van de samenwerking met de ggz en verslavingszorg.

TOOLKIT DESTIGMATISERING

Op de website van Phrenos is een Toolkit destigmatisering ontwikkeld. Deze toolkit geeft een overzicht van tools, trainingen en materialen die je kunt gebruiken als je aan de slag wilt met destigmatisering. In deze toolkit zijn materialen opgenomen die voorheen op de website van Samen Sterk Zonder Stigma stonden. Deze website is in 2025 opgeheven.

VERWEVENHEID ANDERE THEMA'S

Mensenrechten, participatie en herstelondersteunende zorg zijn nauw met elkaar verbonden. In onze communicatie-uitingen hebben we het mensenrechtenperspectief over het voetlicht gebracht. In een interview met Philippe Delespaul ter gelegenheid van zijn afscheidscollege als hoogleraar innovatie van de ggz kwamen ook grondrechten in de ggz aan de orde. Ter gelegenheid van de Dag van de Rechten van de Mens (10 december) hield Phrenos een dubbelinterview met Helga Saez, geneesheer-directeur van Reinier van Arkel, en Annet Swart, patiëntenvertrouwenspersoon bij GGZ Oost-Brabant. De komende jaren zullen we in samenspraak met onze deelnemende organisaties en onze samenwerkingspartners, ons beleid op het gebied van mensenrechten en burgerschap verder aanscherpen en invullen.

Feiten en cijfers

OVERZICHT NIEUWE PROJECTEN

In 2025 is met succes subsidie aangevraagd voor de volgende projecten:

Project	Financier	Samenwerkpartners
Herstelgerichte waakvlamzorg bij langdurige psychische problematiek	ZonMw	UMC Utrecht (hoofdaanvrager), HerstelTalent, GGZ Drenthe, GGZ Friesland, Emergis, GGZ inGeest, Cavallo Advies
Bagagedrager Stigmatools	ZonMw	De Bagagedrager (hoofdaanvrager), Zorgbelang Inclusief, Tactus Verslavingszorg, Jan Arends
Strengthening Talents and Employment Pathways – Unlocking Potential in mental health recovery (STEP-UP)	NWO – NWA	UvA (hoofdaanvrager), RUG, Trimbos-instituut, MIND
Implementatie en doorontwikkeling module 'Samen leren bij vroege psychose'	ZonMw	Netwerk Vroege Psychose, Ypsilon, Anoiksis, Hogeschool Stenden, en 11 ggz-organisaties: KieN, GGZ Rivierduinen, Parnassia Groep, GGZ Oost Brabant, Mentrum, UMCG, GGZ Noord-Holland Noord, Antes, Pro Persona, Dimence en Reinier van Arkel.
Implementatietool psychosociale zorg voor lichaam en geest bij ingrijpende	ZonMw / Zorginstituut Nederland	Zorginstituut Nederland, Akwa GGZ, De Nederlandse GGZ
Inventarisatie netwerken van specialisten Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming	Ministerie van J&V	Ministerie van J&V
Regiobeeld Psychische Problematiek (vervolg)	Ministerie van VWS	RIVM, KPMG
Implementatie van Resourcegroepen in de langdurige zorg door praktijk- en reflectief leren	ZonMw	Onderdeel van de Academische Werkplaats Langdurige ggz, i.s.m. Trimbos-instituut (hoofdaanvrager), Mentrum, Rivierduinen, Leviaan, Parnassia, Vincent van Gogh, Antes, ROC Albeda, Blauwe Paard, Stichting RACT, Anoiksis en Ypsilon.

OVERZICHT TRAININGEN

	Open inschrijving		In company		
	Aantal cursussen	Aantal deelnemers	Aantal cursussen	Aantal deelnemers	Totaal aantal deelnemers
WRAP Basis training	–	–	2	30	30
WRAP Facilitator	2	27	6	83	110
WRAP Refresher Facilitator	1	10	4	44	54
WRAP ALF refresher	1	6	–	–	6
WRAP implementatie ondersteuning	–	–	1	15	15
HOP Facilitator	1	12	2	23	35
HOP Refresher	1	7	–	–	7
HdjZ	1	10	–	–	10
In gesprek over zin	1	5	–	–	5
IPS-Training	5	56	3	30	86
IPS-Onderwijs	2	24	–	–	24
Met open blik	1	5	14	155	160
Totaal	**16**	**162**	**32**	**380**	**542**

Phrenos in 2025

Tweede jaarlijkse werkconferentie voor deelnemende organisaties.

Op 4 juni 2025 vond de tweede werkconferentie 'Diversiteit omarmen, inclusie realiseren' (verslag) plaats voor medewerkers van de deelnemende organisaties van Phrenos, in de Mariënhof in Amersfoort. Aanwezig waren ruim 150 (ervaringsdeskundige) professionals en onderzoekers. De werkconferentie ging over diversiteit en inclusie in talloze vormen: van laaggeletterdheid tot genderdiversiteit, culturele diversiteit, lvb en ggz, inclusie en bestaanszekerheid. Ontmoeting, inspiratie en leren van elkaar stonden centraal. De Jaap van Weeghel-penning werd uitgereikt aan Lisette van der Meer, hoofdonderzoeker bij Lentis en Universitair hoofddocent aan de Rijksuniversiteit Groningen, voor haar baanbrekende werk op het gebied van rehabilitatie en herstel.

ORGANISATIEONTWIKKELING EN HRM

In 2025 heeft Phrenos diverse stappen gezet op het gebied van organisatieontwikkeling en professionalisering van de bedrijfsvoering. Op bestuurlijk niveau is een begin gemaakt met de wijziging van de governance van Phrenos: van het huidige model (bestuur en directeur) naar een model met een directeur-bestuurder met Raad van Toezicht. In 2026 hopen we deze transitie afgerond te hebben. Met het aantreden van de nieuwe directeur en het hoofd onderzoek & strategie is een MT gestart, waaraan ook de coördinator bedrijfsvoering deelneemt.

In een teamsessie hebben de medewerkers van Phrenos gezamenlijk gewerkt aan het actualiseren van de missie en visie. Dit heeft geresulteerd in het formuleren van 4 kennis-opgaven, die in 2026 verder uitgewerkt zullen worden in een nieuw meerjarenplan. Binnen het team is een acquisitiegroep gestart die structureel kansen voor acquisitie monitort en hierop actie onderneemt.

We zijn gestart met Timetell, een urenregistratiesysteem, om zo meer inzicht te krijgen in de inzet en werkdruk van de medewerkers. Op het gebied van financiën werken we samen met een financieel adviseur aan automatisering en het verkrijgen van gedetailleerde en actuele sturingsinformatie. Het gemiddelde ziekteverzuim lag in 2025 op 5,4%. Tot slot hebben we een externe vertrouwenspersoon gevonden die met ons meedenkt over het opstellen van een gedragscode en die ons en onze medewerkers kan ondersteunen wanneer dat nodig is.

COMMUNICATIE

In 2025 is er een communicatiestrategie ontwikkeld, gericht op het vergroten van de bekendheid van Phrenos bij zorgprofessionals van deelnemende organisaties, maar ook binnen de ggz en het sociaal domein in het algemeen, onderzoekers, beleidsmakers, stakeholders, belangenbehartigers en ervaringsdeskundigen. Het doel is meer mensen te bereiken zodat meer professionals gebruik maken van de kennis en producten, trainingen en lerende netwerken van Phrenos.
Het aantal nieuwsbriefabonnees steeg sterk in 2025 met 70% (van 2.643 naar 4.498). Het aantal Linkedin-volgers steeg met 50% (van 4.228 naar 6.365). Het websitebezoek steeg met 26% (131.248 sessies naar 164.975 sessies). Doel is deze stijgende lijn door te zetten in 2026. De publiekscampagne 7 mythen over psychose (3.300 likes) zorgde voor het vergroten van de bekendheid, evenals actieve berichtgeving over activiteiten en projecten van Phrenos.

DEELNEMERSRAAD

De Deelnemersraad kwam in 2025 tweemaal bijeen waarbij de deelnemende organisaties actief meedenken over het beleid (strategisch netwerk) en financiën, conform de statutaire rol van de Deelnemersraad.
Op 16 april kwam de Deelnemersraad in Utrecht bij elkaar. De nieuwe directeur heeft zich hier gepresenteerd en er vond een uitwisseling plaats over het project Grip op hoogcomplexe situaties in de ggz.
Op 29 oktober kwam de Deelnemersraad online bijeen. Tijdens deze bijeenkomst is de toekomst van de Deelnemersraad besproken, nu Phrenos in een transitie naar een nieuwe vorm van bestuur zit. Daarna zijn de aanwezigen in breakoutsessies bijgepraat over een aantal thema's van Phrenos: ervaringsdeskundigheid en herstelondersteuning, participatie en rehabilitatie, domeinoverstijgende samenwerking en zorggerelateerde preventie.

BESTUUR

In het bestuur van Kenniscentrum Phrenos zitten vertegenwoordigers uit de cliëntenbeweging, zorginstellingen, wetenschap, zorgverzekeraars, maatschappelijke partijen en politiek. In het kader van de transitie worden er in 2026 twee nieuwe bestuursleden geworven.

Het bestuur zag er in 2025 als volgt uit:

- Marie-Claire Maillé, voorzitter – inhoudelijk manager GGzE
- Jan-Willem Bedeaux, penningmeester – bestuurder van GGZ Oost Brabant
- Philippe Delespaul, lid – emeritus professor Innovations in Mental Health Care bij Maastricht University en bestuursadviseur bij Mondriaan
- Evelien Hulshof, lid – ervaringsdeskundige bij WerkBedrijf Rijk van Nijmegen
- Dide Hoop, lid – ervaringsdeskundige en oprichtster expertisecentrum GROEN, onderdeel van de Reinier van Arkel groep.

In 2025 zijn bij de bestuursvergaderingen de volgende thema's besproken:

- De transitie naar een Raad van Toezicht; hierbij is gesproken over o.a. statutaire wijzigingen, maar ook over hoe de Deelnemersraad vorm kan krijgen in de nieuwe governance. Op 28 maart en 21 november heeft het bestuur heimiddagen gehouden om deze transitie uitgebreider te kunnen bespreken.
- Op advies van een fiscalist heeft Phrenos de Belastingdienst gevraagd of Phrenos vennootschapsbelasting zou moeten betalen. Hierop zijn inderdaad belastingaanslagen gekomen. De vervolgstappen zijn met het bestuur besproken.
- De manier waarop medewerkersparticipatie bij Phrenos vorm kan krijgen.

Het bestuur van Phrenos heeft op 1 januari 2025 afscheid genomen van Annemarie Stokman, manager zorg bij de Gemeente Amsterdam. Annemarie was Phrenos-bestuurslid vanaf 1 januari 2021.
Daarnaast nam het bestuur op 24 maart 2025 afscheid van Lara de Brito, journalist en toezichthouder. Zij was bestuurslid sinds 24 maar 2017 en voorzitter a.i. vanaf 1 januari 2024.
Ook werd per 31 december 2025 afscheid genomen van Evelien Hulshof, ervaringsdeskundige bij WerkBedrijf Rijk van Nijmegen. Evelien zat per 1 mei 2024 in het bestuur op de zetel van het cliëntenperspectief.

TEAM

Directie en MT

- Barbara Stringer, directeur (vanaf 15 maart)
- Jan Berndsen, interim directeur (tot 15 maart)
- Chris Smissaert, hoofd onderzoek & strategie (vanaf 1 augustus)
- Tinka Verweij, coördinator bedrijfsvoering

Secretariaat en ondersteuning

- Rianne Faber-Zwarts, secretaresse/projectassistent
- Flory Smit, medewerker scholing en congressen (vanaf 1 april)
- Anne van Voorthuizen, communicatieadviseur
- Kiara Louis, communicatiemedewerker (vanaf 1 maart)
- Eric van den Bosch, communicatie (vrijwilliger)

Inhoudelijk medewerkers

- Anne Willems, actieonderzoeker
- Carla Mailuhu, landelijk IPS-coördinator (vanaf 1 oktober)
- Christine Kuiper, actieonderzoeker en thema domeinoverstijgende samenwerking
- Daniëlle van Duin, actieonderzoeker en thema goede zorg
- David van de Ven, actieonderzoeker (vanaf 1 juli)
- Dienke Boertien, actieonderzoeker en thema herstel en ervaringsdeskundigheid
- Dorien Verhoeven, coördinator IPS (tot 1 augustus)

- Lars de Winter, actieonderzoeker en thema zorggerelateerde preventie
- Laura Neijmeijer, actieonderzoeker en thema mensenrechten en destigmatisering, NVP
- Lia van der Ham, actieonderzoeker
- Lotte Smeenk, actieonderzoeker
- Maroun Nader, manager onderzoek en beleid (tot 1 augustus) en projectleider BE-grip (vanaf 1 augustus)
- Marijn Hindriks, coördinator NIPA (tot 31 december)
- Mieke van Boxtel, actieonderzoeker (vanaf 1 oktober)
- Simone Wienk, projectmedewerker
- Turjan Meijer, actieonderzoeker

Op projectbasis werkten mee

- Bea Smink, scholing en congressen, Smink & Co

Nevenfuncties

- Barbara Stringer is naast directeur van Kenniscentrum Phrenos tevens lid Raad van Toezicht Reinier van Arkel Groep
- Chris Smissaert is naast hoofd onderzoek & strategie van Kenniscentrum Phrenos tevens lid Raad van Toezicht Kwintes

Deelnemende organisaties

Colofon

Dit jaarverslag is een uitgave van Kenniscentrum Phrenos, april 2026.

TEKST

Het team van Kenniscentrum Phrenos onder redactie van Anne van Voorthuizen, communicatieadviseur Phrenos

OPMAAK

Vermogen (www.vrmgn.nl) in Utrecht

Kenniscentum Phrenos
Da Costakade 45
3521 VS Utrecht

Postbus 1203
3500 BE Utrecht

T 030 293 16 26
info@kcphrenos.nl
www.phrenos.nl